

א קאנספֿיראָצְיַע אָוֹן אַ פֶּרְאָגָע-צִיּוֹן

۱۱

ראבערט ד. קינג

ענקי אסלאם אוניברסיטה אין אסטין

אוריאל ווינריך (1954: 10) ויזט אז בתורה אַגְנָתִישׁן יִשׁ וונרט דאס וּאַרְטְּ קִוִים וְאַס אַפְגָנָרְבָעֵצֶן אַיִן יִשְׁ:

נס לאזט זיך איזס או די פָּאנְגַּעַשׂ שְׁטִירִין פָּן פָּאנְגַּעַשׂ זיך לעבען מאיגעלען אַפְּגַּרְנְּגַּעַשׂ נְגַּנְּגָן צוווישן באַטְּגָּוֹנְגָּס-אַקְּסָנְדְּרוֹקְיִינָּס זונְגַּעַן זווער שְׁחַזְּקִיב דעֲנֶגְנֶרֶט די אַסְּפָּרְגָּזִיאַע בעי עַקְּסָלְאַסְּרִיָּה אַשְׁטִיוֹנָר. אויז זעלען אַסְּלִי אַחוֹרִיב זאָז: דער גָּלוּאַטְּלָאוּרָה אַפְּשָׁטָעֵל (2) טְרַמְּפָּט דְּרָקָר וְאַמְּקָלֵן אַהֲרִיב וְהַרְאֵט לְהַלְּתִין סְפָּאָגְּדוֹרִיס. אַזְוִי אַרְמוֹן אַז דָּאַס וְעוֹרְטָל. אָן נְמַהֵר אַזְיִינְגַּן גַּעַבְנָרָה וְעוֹרְטָל כּוֹמָאָל פְּאָדָאָרִיטָה. אָן גַּעַבְנָר אַז נִיט קִיּוֹן גַּעַבְנָר. דָּאַס פְּאָרָלְרוֹן שְׁטִימְקִיטָּה בעי אַקְּגָּס-אַגְּנָטִין סֻפָּה וְאַזְטָה טְרַמְּפָּט זיך נִט אַנְיָד כְּלִיל-שְׁבָפָּאָר. קִיּוֹן פְּאָרָלְגָּל מִיט דער פָּאנְגַּעַשׂ שְׁטִירִין "בלֶטֶס-אַפְּגַּרְנְּגַּעַגָּגָן". אָן נְגַּנְּגַּלְישָׂ קְעָן מַעַן אוּרִיךְ אַפְּ פָּאנְגַּעַשׂ יְסָרְדָּנִישָׂ.

וינגריך ציטירט גוראלג'יקן (1938: 148), ועל-לענ' דרייקט אויס סקונטיצ'יזם בונגון אַפְּגָרָעַבְּעַצְוָנָגְ-סִינְגָּלָן בְּכָלְלָן, צי אָין יִדְישׁ כֵּין אָנְדָרָע שְׁפָאָכָה; אַיר דָּרָעַצְקָין (1929: 284), ועל-לענ' ברעננט די גְּרִיזְנָט קְזָן

יידיש-ריידנדיקע שול-קינדרער וואס שרייבן אַ גײַז אויף 'אן אַיזן', אַ גָּרְבָּעֶט אויף 'אן אַרבָּעֶט'.

ויפנרייך גיט אַן פִּיר קָוֵן די "וואָרט-אַפְּשׁוֹאַגְּנְדִּיקָּעַ" טוֹרִיכָּן קָוֵן יִדְישׂ.
הָרִיבָּנוּ: נִתְאַחֲרֵי אַסְפִּרְאַצְּיָע בֵּין אָוּמְשִׁטְמִיקָּעַ עַקְסְּפָלָאָסְיָוָן (וְוָאַס זָאַל אַפְּגָרָעָנָעָצָן דָּעַם אַבְּהִיב קָוֵן אַ וְאַרטָּט); נִתְאַחֲרֵי קִין גָּלְאָטָאַלְעָר אַפְּשָׁטָנָלְעָר וְאַקְאַלְעָן (וְוָאַס זָאַל אַפְּגָרָעָנָעָצָן דָּעַם אַבְּהִיב קָוֵן אַ וְאַרטָּט וְאַס הַיְּבָט דִּיר אַן אוּפִּיר אַ וְאַקְאַלְעָן); נִתְאַחֲרֵי קִין מָאַחַן נִטְיָהָמִיק עַקְסְּפָלָאָסְיָוָן אָוֹן סְפִּירָאַנְטָן סְפִּירָאַנְטָן (אוּפִּיר אַפְּגָרָעָנָעָצָן דָּאַס עַבְּדִיקָּן דִּיר קָוֵן אַ וְוְאַרטָּט); ואַחרָן אַחֲרֵי, נִתְאַחֲרֵי קִין "פָּלוֹס-אַפְּגָרָעָנָעָצָן". אַט
אַ דָּעַם לְעַצְּטוֹן בְּאַגְּרִיךְ (בְּלָעַד plus juncture) שְׁטָעָל אַיְר אַין גָּנוּנְדִּיז-קִיטְלָעָר מְחוּמָה דָּעַם וְוָאַס זִיְּן עַצְּמָה קָאנְגָּנִיטִישָׁע עַקְדִּיסְטָעָבָץ אַיְר גָּאַר מְוֹטָל בְּסָקָן אַן די
לְגָבוּוּסְטִישָׁע טָעָאָרִיעַ וְוָאַס אַיְר דָּעַם בְּאַנְרִיךְ הַאָט גָּנוּנָאַט אַן אַיְלָתְּ יִמְסָּק קָוֵן
אַסְטָרְ-תָּעָבָנִית בֵּין פּוֹרִים. די "פָּלוֹס-אַפְּגָרָעָנָעָצָן" האַט מָעַן דְּעָנִיגְרִיט וּוּקְנִינִית
הַוְּנִידְרָטָל סְעָכוּבָּדָן שְׁוִיְּגָנְבִּישׁ (זָעַן סְטָאָקוּוּל אַאַז 1956:643). די טָעָאָרִיעַ אַיְר
גָּאַר גָּנוּנָעַן די טָרָעָנָר-סְמִיתָה טָעָאָרִיעַ קָוֵן דָּעַר פְּרָאַקְדִּיעַ (זָעַן טָרָעָנָר אַן
סְמִיתָה 1957).

צָו אַט אַ די פִּיר טָעַמִּים קָעַן מָעַן מוֹסִיף זִיְּן גָּאַר דִּרְיִי קָאַקְטָאָרָן וְוָאַס
קָאַרְקָלְעָנָעָרָן וּוּיטָעָר דָּעַם מְהֻותָּה קָוְגָּעָם וְוָאַרט אַן תָּחָום קָוֵן גָּנוּנָדָן יִדְישׂ, וְאַלְוָן:

(1) רַעֲגָרָעָסְיוֹן אַסְיִילְאַצְּיָע קָוֵן שְׁטִימִיקִיט (אַנְדְּהָי), וְוָאַס טָרָעָנָט דִּיר אַין אַ
קְלָעָנָרָעָר צִי אַין אַ גָּרָעָנָרָעָר מָאַס אַיְן אַלְעָן יִדְישָׁע דִּיאַלְעָקָטָן, דִּילָעָר אַ
פּוֹנְלִיזְצָאָה קָוֵן סְלָאַפְּוּשָׁעָר הַשְּׁפָעָת, אַזְּוִי אַרְוָם אַז דִּאַרְאָחָזְצִין <[darvzajn], דִּיאַס
+וּוִיסְטָסְזָ[gesz] >, גִּיבְּצָאָזָ[gesz], גָּאַרְבָּעָנָסְרָ[gesz] > (זָעַן גָּזְבָּעָת 1928).

(2) דָּאַס קָאַרְלִין אַיְבָּעָר אַ סְּרָקָוֵן דָּעַם יִדְישׂ-רַיְידְּבָּדִיקָּן שְׁטָחָ, לְמַשְׁלַׁח אַיְר
+הַאָבָּו <[takha]>, עַרְהָאָטָו <[tac]>, גָּנוּמָעָן אַן אַיְינָעָס וּוִיזְזָ אַן אַט די
צָוְוִי. קָעְנָאָמָנָעָן (1) אַוְן (2) בְּוּלָט אַוִּיחָט דָּעַם וּוַיְקָל מְטוֹשָׁשׁ סְדִינָגָן די
אַפְּגָרָעָנָעָצָונָגָן קָוֵן וְוָאַרט אַין די יִדְישָׁע דִּיאַלְעָקָטָן, בְּהָרְט אַיְינָעָס אַלְעָגָרָאַ-רִידָ.

אַנְסְּפִירָאַצְיָע אֹו אַפְּרָאָגָע=צִיְינָה

קונגרס (331: 1973) ברונציג [njuzɪt] אין Zion דיאלאקט פון צענטראל-מזרחה קווינשיישן אויר עיר האט+געזען, [arīvgigejn] אויר אַרְוָת+געגען.

(3) ס'アイז דיזער שענער צי אַכְשָׁר נָאָר אָוּמָנָגָלָעָר צוֹ דַעֲכָנָרוֹן דַאָס פָּאָגָעָש
אָפָּרֶט אַזִּין יַדְיֵשׁ לְוִיט דַי בַּאֲטָאָגָבָגָעָן פָּן דַאָץ (עַזְנָן וּוַיְגַרְיֵיךְ 1954: 11). טָאָ וּוְ
הַזִּיְדָעָן קָשׁ מַעַן פְּנַסְטָנָעָלָן וְאוֹסְעַדְקִיקָת זִיר אַזִּין וְאָפָּרֶט אַזְנָן סְהִיבָת זִיר אַזְנָן

טַפְנָדָרֶד דִּיטֵשׁ שְׁטוּלָט מִתְזִיר שָׁקָר אֲבִיצְלָעָן קָאָבְטָאָסֶט, מְחוֹמָת דַּעַט
 אָאַס דַּאַס פְּגָעָנְטִישׁוּן וּוֹאָרֶט אָן דִּיטֵשׁ אַיז דַּוּקָא זְיוּנָר קְלָאָר אָפְגָעָרְבָּעָצֶט.
 מִתְכֻלְּלָיִי טִימָנִים, בְּתוּלָה: דַּנְרָגְלָאָלָעָר אָפְשָׁטוּל שָׁקָר אֲזָקָאַל
 זְגָהְרִיב וּוֹאָרט, אַשְׁטִינְגָּר [zerzist2ajnjaser] אַירְיךָ אַיז אַיְינָרָ;
 אָס מַאֲכָן אָוּמְשָׁתִימִיק עַקְסְּפָלְשִׂיטְוֹן אָנוֹ סְפִּידְגָּבָטָן אַיְיךָ צָו בְּאַצְּצִיְּנָעָן דַּעַם סְפִּין אֲזָגָן
 אֲזָגָן וּוֹאָרט, אַשְׁטִינְגָּר [täk2ajn2unt+täk2aus] אַירְיךָ תָּגָאָן tagein und tagaus 'תָּגָאָן
 אַיְיסָן טָגָאָן': דַּאַס נַזְנִין רַגְלָמְעָסִיק בְּאַטְגָּוְגָוְגָעָן, אַשְׁטִינְגָּר הַגְּזָרָה [dú bíst áján].

אַדְעָלֶכָּען קָאַלְן וּוֹי סְטוּרָעֶט זִיר דָּא מִיטָּיְידִישׁ, וּוֹו אַ צָּאַל אַפְּרִישֵּׁדְעָבָע
יִתְלָעַן (צִי אַפְּרִיקָעֶט דָּאָס קָעֵלְן הוֹן אַדְעָלֶכָּען מִיטָּלָעַן) מַאֲכָן דֻּעָם אַיְינְדָּרוֹק אָז
זִיבְּנָען אָוִין אַיְין סְוָף-כְּלָל-סְוָעָנְדִּיקָן צִילִּי, זִיבְּנָען גָּאָר בַּט אַזְּדִּיאָ דַּוְּגָנְדִּיקָן אָן
שָׂעָר לְגַנוּסְטוּסִיקָן. אָין דָעַר לְגַנוּסְטוּסִישָׁעַר וּוּלְעַלְתָּן סְוָף זַעֲמְכִינָעַר אַנְהִיבָּר
זַעֲמְכִינָעַר יָאָרָן אַיְץ עַס גַּעוֹן אָין דָעַר מַאֲדָע מִיאָזָל קָוָן קָאַבְּסְפִּירָאַצְּיעָס
זָוִיּוֹק צַו שְׂיָדְעָרָן דֻעָם קָעֵנְגָּמָעָן: סְאַבְּדָהִי בַּיְּדָה שְׁטִימִיקִיטָה, גָּלָאַטְלָעָר
קָעֵנְגָּשְׁטָעָן, שְׁטִימָלָאַזְּקִינְטָס סְוָף וּוּאָט אַיְזָוּ קָאַגְּסְפִּירִיְּן, אַזְּוִי צַו אָגָּן, אַיְיךְ צַו מַחְקָּן
זַיְינְקִינָעַר בּוּלְט דָאָס וּוּאָרט. טַעַכְנִישׁ גַּעֲרָנְדָט, אַזְּיָא לְגַנוּסְטוּסִישָׁעַן קָאַבְּסְפִּירָאַצְּיעָס
יְמִיט מַעְרָה וּי אַפְּגָנְמָן אַיְיךְ צַו בָּאַצְּיָהְלָעָנָעָן לְגַנוּסְטוּסִישָׁעַן קָעֵנְגָּמָעָן וּוּאָט זִיבְּנָעַן
אַגְּרָאַנְיִיקָט קָוָן שְׁטָאַפְּנָדוֹנְקָט קָוָן זַיְינָר עַבְּדָגְלִיטִיקִינָר טַעַלְעָלָאַגְּגָעַן, גָּאָר וּאַדְעָנָן
קָעֵנְגָּלָט זִי אַגְּרָאַנְיִיגְּצִינְקִינָעַר פִּירּוֹשׁ. אַ קָּאַבְּסְפִּירָאַצְּיעָס אַיְץ אַ קָּדָאגְ-עַגְ-כִּיסְּבָּן.

די "קַאֲבָסִיְּצָצְעֵן אַפְּצָמָעָן וּוּרְטָעֵר" אַיִּז אַ קִּינְגֶּר בִּישְׁפֵּלְךָ אַת דָעַס
יְיִזְעָן. אַיִּז הַאָב נָס דָאַ פְּרֻעָנְצִירְטַט נִיט וּוְיִלְאַ אַיִּז הַאָב אַ דְּעַרְקָלְעוֹרָונְגַג נָאַר צָלוֹב
נָעַם וּוְאַסְסְׂוֹאַלְטַט בְּאַ דְּאַרְכְּטַט דִּין אַ דְּעַרְקָלְעוֹרָונְגַג דְּעַרְקָאַר אַוְן סִיאַז

ראבערט ד. קינג

אַפְנִים נִיטָּא. אֵיךְ בַּרְעֶבֶג אָט דַּי "קָאנְסְפִּידְצִיעַ" צוֹ דַּעַר אַוְיָהָנְקָזָמְקִיטַּעַן? דַּעַר יִדְישָׁעַ לְבָגְנוּיִיסְטִיק הַאַקְנְדִּיק אֵץ עֲמַעַצָּן וּוְעַט גַּלְגְּלִיגְגָּן אַוְיָהָזָהָן אַכְלָרִיעַ אָן אָן אַיְנָאַיְנִיצִיקָּן דַּעַרְקָלְנָרְוָנָג וְאָט דָּאָל אַיְקָלְעָרָן אַלְמָאִי יִדְישָׁ טָוָס אָן דַּעַר קָאָרְט אָבִי זֶוּ מִינְיָמָלְיִירָן דַּי וַיְכָטְקִיטַּעַן? קָאָרוֹאָס נִיטַּדְשַׁע אַזְּיוּ שְׂטָאָרָק אָן פָּונְקָט דַּעַר קָאָרְקָעְטָרָטָר וַיְכָטְוָנָגֶן?

אָט דַּי שְׂרִיאָגָעָס אָן אַגְּדָעָרָן וְאָט זִיבָּנָעָן צוֹ דַּי גַּנְגְּלִיכָּן לְאָזְן זִיךְ בַּיְתַּ אַזְּוּי גַּרְינְג קָאָרְעָנְטָהָרָן, דַּי גַּנְהָעָרָן טָאָקָע דַּי גַּאֲרָר "גַּרְוִיסְטָן קָאָצָן" קָוָן דַּעַר הַוִּיסְטָאָרִישָׁעַ לְבָגְנוּיִיסְטִיק. קָאָרוֹאָס בַּיְתַּן זִיךְ לְבָגְנוּיִיסְטִישָׁע סִיסְטָמָנָה וְאָט אַזְּוּינָס אַזְּוּינָס דַּי "אַיְבָּרוֹאָכְדָּרְוָנָג" (סָאָפִיר 1921: קָאָטָן 7), קָוָן וּוְעַלְכָּנָר דַּי יִדְישָׁע וּאָרָט-קָאָרְשָׁוּאָכְדָּרְקִינָן קָאָנְסְפִּידְצִיעַן אַיְזָה מְוֹסְטָעָר, אָן קָאָרוֹאָס קָוָטָעָס עַס קָאָרָה? צִי זִיבָּנָעָן קָאָרָאָן יְסָדְתָּדְקִינָן פְּרִינְצִימָן וְאָט קָרְרָן גַּעֲוָסָע שְׁפָצָן אַיְרָה? סְפָעִצִּישָׁע אַגְּטוּיְקָלוֹנְגָּס-דָּרְלִיטָּס? מִיסְטָנָרִיעָנָס זִיבָּנָעָן זִיךְ אַלְעָן, מִיסְטָנָרִיעָנָס וְאָט לִין אַיְגָעָס טָאָמָע מְחוֹתָן דַּי גַּרְונְט-אַיְנָטָרָעָסן קָוָן דַּעַר וּוּסְטָאָרִישָׁעַ לְבָגְנוּיִיסְטִיק.

ביבליוגרפיה

בְּנָנָן, יוֹאָל
Jechiel Bin-Nun, *Jiddisch und die deutschen Mundarten unter besonderer Berücksichtigung des ostgalizischen Jiddisch*. Max Niemeyer: Tübingen, 1973

גּוֹטְמָאן, טַעַנְדָּאָר
"די קָאָנְסְפִּידְצִיעַן-אַסְטִימָלְאַצִּיעַן. אַיְן זִאָץ, צְוֹשְׁטִיעָר צוֹ אַקְבָּעָטִיק קָוָן לִיטְוִישָׁן יִדְישָׁ" אַיְן קָלְאָגְנִישָׁן שְׁרִיכְטָן 2: 107-110

אָ קָאנְסְפִּירָאַצְיָע אָן אָ צְּרִיאָנָה-צְּיָיכְן

נוֹרָאַלְבִּיךְ, ב.

1938

"דָּעֵר בָּאָגָרִיף אַיִינְגֶּלְ-וּאָרט אָן שִׁין סְּקָן דָּעֵר בִּיעָר לְעָרָע וּוּנְעָן
שְׁפָרָאָךְ" אָן וּוּנְעָר אָן צָּרָעָצְקִי 1938: 155-143.

וּוִינְרִיךְ, אוֹרִיאָל

1954

Uriel Weinreich, "Stress and Word Structure in Yiddish"
in *Field of Yiddish* 1: 1-27.

וּוּנְעָר, מ. אָן צָּרָעָצְקִי, א.

1938

(לְעִדְן) וַיְמַשְׁאַכְלָל עֲכָן זָמָל בִּיכְעָר I, קָאַטְעַדְרָעַ צָאָר יִדְישָׁנָר
שְׁפָרָאָךְ אָן לִיטְעָרָטוֹרָה: מַאֲסָקוּעָ.

צָּרָעָצְקִי, א.

1929

"דִּישָׁעָן גַּרְאַמְּטִיק, ב. אָ קלְעָצְקִין: וּילְגָן."

טְרַעְגָּנָר, דִּזְשָׁאָרְדִּיזְשׁ ל. אָן סְמִיטָה, הַעֲבָרִי ל.

1957

George L. Trager & Henry L. Smith, Jr., *An Outline of English Structure [= Studies in Linguistics, Occasional Papers, 3]*, American Council of Learned Societies: Washington, D.C.

סָאַפִּיר, עַדְוָאַרְד

1921

Edward Sapir, *Language*, Harcourt, Brace and World: New York.

סְטָאָקְוּנָל, רָאַבְנָרְט פ. אָן אַנְדָּעָרָע

1956

Robert P. Stockwell, J. Donald Bowen & I. Silva-Fuenzalida, "Spanish Juncture and Intonation" in *Language* 32: 641-665.

I

רעדזקטען
הירושען-דוד קאַפְּצָג

הארוואָד אַקְאַדְנָמִישָׁנָר פֿאָרְלָאָג
בשווינְגִּיט מִין
אַקְסָפָאַגְטִּישׁ צָעַנְטָנָר פֿאָר הַעֲכָנָרָע הַעֲבָרָעָאִישָׁן שְׂטוֹדִיעָס

I

1990

הירשע-דוד קא

האריזואוד אקדמיישער פאראלאג

קור, לאנדאן, פאריז, נז'יארק, מעלבורן

בשותפות מיתן

אקסספֿארדער צענטער פָאָר העכְנָרָע העברענאיישע שטודיעס

רעדאץיאן
הירושע-דוד קאץ

רעדאץיאן
מאריאן אפטראָד, י. ל. בראָז, טרוּם האַגדלער
דערבען קי, דובּ-בּער קעַרלעַר

נאָטיוֹצֵן פֶּאָר מְחַבְּרִים:

1. די רעדאץיאן געמט אין באַטראָט אַירינעעלע קָאָרְשְׁוָנְגָן אַיְיךְ גַּעֲבִיטָן
יִדְישָׁעָר קְילָאָלָאָגִיעַן, לִיטְעָרָאָטוֹר-קָאָרְשְׁוָנְגָן אַוְן שָׁאָלָקָאָה, וּוּ אוּרְקָוְלָטוֹר-
הִיסְטָאָרִישָׁעָן אַוְן לְבָגְוִוִּיסְטִישָׁעָן זָהָרָנוֹת. בְּלִיְזָ אַרְבָּעָטָן וּוֹאָסְ צִינָנָן אַנדְרָשָׁוָאוֹן
דָּעָרָשָׁבָן (אוּרְפָּוּן וּוּנְלָכָר נִיט אַיְץ שְׁפָרָאָךְ) קָעָנָנָן קָוָמָעָן אַוְן באַטְרָאָט.
2. צָוָנָעַשְׁקָטָע אַרְבָּעָטָן דָּאָרָךְ מַעַן אַפְּקָלְאָפְּן אוּרְפָּאָט אַמְּשִׁינְקָע. מְרָאֵי-מְקוֹמוֹת
ברָעָנָגָט מַעַן אַזְּנָבָע לְבָנָהָת אַיְן טְעָקָסָט גַּוְהָאָ; די שִׁיקָּן אַפְּ צָוָ דָּעָר
בִּיבְּלִיאָרָאָקְיָע וּוֹאָס גַּעֲיִגְתָּן דִּיר צָוָם סּוֹףְּן יְעֻדָּעָר אַרְבָּעָט.
3. אַרְבָּעָטָן אַוְן קָאָרְעָסָפָאָנְדָעָנָץ דָּאָרָךְ מַעַן שִׁיקָּן צָוָ:

Dr Dovid Katz
Oxford Centre for Postgraduate Hebrew Studies
45 St Giles
Oxford OX1 3LW
England

הַקָּרְבָּן הַמְּגָדֵל בְּבָנָיו
הַקָּרְבָּן הַמְּגָדֵל בְּבָנָיו
הַקָּרְבָּן הַמְּגָדֵל בְּבָנָיו
הַקָּרְבָּן הַמְּגָדֵל בְּבָנָיו
הַקָּרְבָּן הַמְּגָדֵל בְּבָנָיו

אינהאלט

- הירושע-דוד קאץ (אקספֿאַרד) 1
יידיש בײַדיש מאריין אַפְּטוֹרָאָד (אַקְסֶפֿאַרד אָוּן לאַנדָאָן)
בליעז אָוּן ווַיזְבָּרוּזִין: נִזְעַם פְּנִימָעָר בָּן אָן אַלְטָעָר מְחֻלְוקָת
מאיד באַאַדְאַסְקָוּ (לאַנדָאָן) 3
דאָס יִדְיְשָׁעַן קּוֹלְטוֹרְלַעֲגָן אָן שָׂאַרְמָלְחוּמָהְדִּיקָן פִּינְטוּרָקָאוּ
וּלְאַדְיסְלָאוּ בָּאַרְטָאַשְׁנוּסְקָוּ (אַקְסֶפֿאַרד) 39
דעָרְ יִידְ אָין פְּיִילְישָׁן שָׂאַלְקָלָאָר
יָסְף בְּרִיאָל (רָמָת גַּן) 53
הַלְּכָהָשׁ מְקוֹרוֹת בָּן אַלְטְּ-יִדְיְשָׁעַן וּוּרְטָעָר
לְיִזְעָר גְּלִינְגָרֶט (לאַנדָאָן) 65
צָו מְעַנְּדָעָלָעָס סִינְטָאָקָס אָין שִׁישָׁקָעַ דָּעָרְ קְרִוּמָעָר
יעַדְעַ-הַנְּשָׁגָן גְּרוּיסְמָאָן (אַסְטִין) 77
שְׁמוֹאֵל הַטְּלָגָן (לאַנדָאָן) 91
אַיְבָעָרְן אַנְהִיבְרָן בָּן אַשְׁכָּנָז אָין יִדְיְשָׁ
הַנְּתָהָעָר וּוְעַלְנָסְטָאָס (סְטוּרְלוּינְג, שָׁאַלְפָלָאָן) 107
אַבְּרָהָם סּוֹצְקָעְוּזָרָס „אָדָע צָו דָעָרְ טִוְּבָן“ 115
רַחְמַיָּאֵל פְּנַלְעָן (נוֹיְאָרָק אָין בָּאַסְטָאָן)
די פְּאַלְיטָיק בָּן שָׂאַרְשָׁי דִּי גְּנָעָנְדָעָן שְׁפָרָאָר אָין דִּי
שְׂאַרְאַיְינְקָטָע שְׁטָאָטָן אָין סָאַוּעָטָן-שְׂאַרְבָּאָנָד 141
.ש. פְּרָאַחָנָר (אַקְסֶפֿאַרד) 159
לְכֹבֵד פְּרָאַפְּנָעָסָר חַנָּא שְׁמָעוֹרָק

- הוֹרְשָׁעַדָּד קָאֶן (אַקְסֵפָאָרְד)
- 161   **די עַלְטָעָרָע יְדִישָׁע לְעַקְטִיקָאָגְרָאָכְיָע:** מְקוֹרוֹת אָוֹן מַעֲטָאָדָן
- מעינָקָן קָאֶן (נוֹוִיאָפָּרְקָה)
- 233   **דיַיגָּנָרָמָאָגָּרָאָרִיכָּיָן מִיכָּאָלִישָׁעָנָק**
- ראָבָּעָרָט ד. קִוְּנָג (אַסְטִין)
- 247   **אָקָאנְסְפִּירָאָצְיָע אָוֹן אָפָּרָאָגָּנָעָזְיָיךְ**
- דָּקָנָה קְלִיְּקָאָרְד (אַקְסֵפָאָרְד)
- 253   **אִירָּאָבָּעָי בַּיְּאָרְטָוָר שְׁנִיצְלָעָר אָוֹן ל. שְׁאָפִירָאָךְ**
- דוּבָּ-בָּנָר קְעָרָלָנָר (אַקְסֵפָאָרְד)
- 271   **דיַהְתָּחָלוֹת צָוָן דָּעָר מַאְדָּעָבָנָר לְטַעַרְאָטוֹר-שְׁפָרָאָט** (1798-1771)
- יְוִסְף קְעָרָלָנָר (יוֹרְשָׁלָם)
- 317   **וּוְעַנְן מִין לְשָׂרָעָר עַלְעַלְעַקָּאָחוֹיטָשׁ זַיְלָה**
- הַדָּסָה שְׁטִי (בָּאַרְשָׁבָע)
- 333   **דיַרְעַשְׁטָלָנָר צָוָן יְדִישָׁא אָוֹן שְׁאָפְּקָלָאָךְ**
- הַגָּא שְׁמַעְרוֹק (יוֹרְשָׁלָם)
- 357   **יְדִישָׁע לְטַעְרָאָטוֹר אָוֹן קָאָלְעַקְטִיוּוּנָר זְבָרוֹן: דִּיְ כְּמַעְלִיבִּיצְקִיְּגְּזִוָּתָן**
- ***
- 383   **הַאֲרָטָאָר בִּים**
- 387   **סְלָאָרָעָנָץ גּוֹגָנָהִיטָס-גְּרִינְבָּרָג**
- 391   **זִיבָּן בִּיְיָוָן שְׁלָוָם אַשׁ צָוָרִי מְשָׁה סְאָגְדָּעָרָס**
- 400   **אַבָּאָגָסָן**
- 401   **דָּאָבָק וּוּאָרָט**

וַיְדִישׁ בְּוַיְדִישׁ

בֵּין אֲנָהִיבָּן לְעַצְטָן יַאֲרַצְעַנְדָּלִיךְ בָּן צְוֹאַצְקִיסְטָן יַאֲרַחְוָנְדָעֶרט וּוְאַרְפָּט
זִיר אַין דַּי אַוְין דָּעַר בְּיִינְרַבְּלִינְגְּדִיקָר אַינְטְּרָעֶסֶט צַו יַדִּישׁ, צַו דָּעַר יַיְדִּישׁ
שְׁלִאלְפָּגָעַ, צַו דָּעַר יַיְדִּישׁ לְיַעֲרָאַטְּרָר=קָאַרְשָׁגָן, צָוּמַיְדִּישׁ קָאַלְקָלָאָה: צַו דָּעַר
פָּאַזְּיִיצְּעַן בָּן יַדִּישׁ אַין דָּעַר מַאֲדֻרְבָּגָר צְיוּוֹלְאַצְּפָעַן בְּלָלָל. דָּעַר אַינְטְּרָעֶסֶט
שְׁתָאַמַּטְּ בָּן קָאַרְשָׁידְעַבָּן דָּרוֹתָן אַן קָעַלְקָעַן. בָּן אַגְּנַצְּנָעַר רַי לְעַנְדָּעַר אַן בָּן
אַלְעוּלְיִיְאַקָּעַ פְּרַעְדְּעַבְּלַעְבָּן מַאֲטִיזָן בֵּין סְטוּדָעַנְתָּן אַן בֵּין קָאַרְשָׁעַר. דָּעַר
צְוַצְּיאַוְגָּסְבָּחָן בָּן יַדִּישׁ אַוְיכָן אַגְּטַעַלְקָטְוָעָלְן בְּיוֹאָ, וְאַסְטָהָטָזְרָאָן אַזְזָוִי צְעַבְּלִיט
אַן מַדְרָחָ אַיְרָפָעָן אַן אַזְזָוִי גְּרוֹזָאָם קָאַרְשָׁנְבָּן גְּנוּוֹאָן בְּעַתְּ דָּעַר צְוַיְוִיטָעָר
וּוְעַלְ-מַלְמָתָה, הָאָטָזְרָאָן זִיר וְזִידָעָר בְּאוֹזִין, שְׁעַבְּרָאָן בְּרַיְתָעָר אַן טִיְּקָעָר וְיַמְּהָאָט
זִיר גְּעַקְעַנְתָּן קָאַרְשָׁטְעַנְתָּן מִט עַטְלָעַנְעָאָן יָאָרְ צְוִירִקְ.
דַּי פְּרַאְגָּרָאָם בָּן יַדִּישׁ אַוְיכָן אַקְסָהָאַרְדָּעָר אַוְנוּוּרְסְּטָעָט אַז אַוְיְגָעְבָּוִיט
גְּנוּוֹאָרָן אַזְזָוִי יְסָדוֹתָ, רַאֲשָׁוֹתָ בְּלָ: בְּיוֹאָ, אַן צְוַיְוִיטָבָן: יַדִּישׁ בְּיַדִּישׁ. דָּעַרְבִּי
וּוְעַרְטָ שְׁוִין קָלְאָרְ בָּן זִיר אַלְיָין אַז דִּי שִׂיחָה שְׁטָעַלְטָ זִיר אַיְקָעַן דָּעַנְ
טִימַעְבְּטָאַלְיִזְמָן אַיְקָעַן דִּעְסָסְטְּקִירִיזָם.

וְאַס שִׁירְ בְּיוֹאָ אַז בְּיִיטָקְ צַו בְּאַטְאַנְעַן עַרְבְּטָקִיטְ, פְּרַאְהַעַטְיַאְגָּלִיזְ,
אַיְהָוָתְ. דַּי תְּקוֹהָ וְזָאָ יְעַדְעָר לִיבְהָאַבָּר אַז שְׁוִין אַז פְּרַאְקָעְסָהָר הָאָטָזְרָאָן אַז
מַזְלְדִּיקָר שָׁעָה גְּנַעַנְדִּיקָט. דַּי קָאַרְשָׁוָגָן אַן דָּעַר לִימֹוד אַוְיכָן אַוְנוּוּרְסְּטָעָטָעָן
בְּיוֹאָ דָאַרְלָן בְּלִיבָּן אַין דִּי הָעַנְתָּן בָּן מַוְהָמִיטָ-סְפָנְצִיאַלִיטָן, אַן דַּי הָעַנְתָּן בָּן
קָאַלְצִיטָן.

וְאַס שִׁירְ יַדִּישׁ בְּיַדִּישׁ דָאַרְפָּ מָעַן קוֹדָם כָּל אַוְנְטְּרָשְׁטְּרִיכִין אַז דַּי
צְעַצְוִיגְטָעָן קָאַרְשָׁוָגָן אַזְזָוִי עַגְגָלִשָּׁ אַן הַעֲבָרָאַשָּׁ, אַזְרָאַנְדָעָר שְׁפָרָאַקָּן, בְּאַנְרָטָן
מִרְ הַאֲרַצִּיקָן; דַּי אַלְעַ אַבְטִילְבָּנָמָן אַיְבָּנָס אַיְצְטִיקָן פְּרַאְיְעָקָט גְּנַעַנְעָן אַזְרָאַנְטִילָן
אַן אַטְ דָּעַר קָאַרְשָׁוָגָן. דַּי קָרְצָגָעָן אַזְיָ לְחַלְוִין נִיטָ צִי מִזְאָל אַרְבָּעָטָן צִי נִיטָ
אַרְבָּעָטָן אַזְזָוִי עַגְגָלִשָּׁ, הַעֲבָרָעָאַשָּׁ אַן אַבְדָעָר לְשֻׁוְבוֹתָ. אַזְוָדָאָיָאָל מָעָן, אַזְוָדָאָיָאָל
דָאַרְפָּ מָעַן, אַזְוָדָאָיָאָל וּוְעַטְ מָעַן. דַּי קָאַגְעָן אַזְיָ הַיְיָנָט גָּאָר אַן אַבְדָעָר: קָאַרְוָאָס-דְּשָׁעָן
אַרְבָּעָטָן מָעַן אַזְזָוִי וּוְיִינְיקָן אַזְזָוִי יַדִּישׁ, קָאַרְוָאָס אַזְאַבְעָרָנָרִים גְּנוּוֹאָרָן דַּי
פְּרַעְטִיקָעָן טְרַאְדִּיצִיאָן בָּן יַיְדִּישׁ וּוְיִסְנְשָׁאָטָ אַזְזָוִי יַדִּישׁ?

בפי טויל פֿאָרְשַׁעַר אִיךְ דָּעַר בְּאֶגְרִיךְ יִדְיֹוּשׁ קְלִילָלָאָגָעַן אוּף יִדְיֹוּשׁ קְאָרְבּוֹנְדַּע
אַיטּ בָּעָר בְּאֶרְאָקָוֹסּ נְצָם דָּעַגְבִּינְיַעַצְּן קְוּן יִדְיֹוּשׁ קְלִילָלָאָגָעַן וּוּיְ אַגְּזִיאָנְגָלַע
יִדְיֹוּשׁ וַיְוַיְנְשַׁאֲכָטּ וְאַסְמָנָן קְעָנָן נִיטּ אָפְטִיְילּן קְוּן דָּעַר קוּלְטוֹר אִיךְ יִדְיֹוּשׁ, קְוּן
עַשְׂרֵנְטַעַתְּאָטְרָוּ אִיךְ יִדְיֹוּשׁ, פְּגָנָס וּוּילּ אַוְיָצְחָזְהָטּוּן יִדְיֹוּשׁ.
די בְּנוּטוּנְגַּנְדִּיקְיַיִט אַין יִדְיֹוּשׁ קְלִילָלָאָגָעַן אוּף יִדְיֹוּשׁ וּוּנְבָדַט זִיךְ אַבְעָר
נִיטּ אַין דָּעַר אִידְעָלָלָאָגָעַן קְוּן פֿאָרְשַׁעַר, די קְלָאָר אִיךְ צּוּלְבּ פְּרָאַקְטִישְׁעַן אַין
וַיְוַיְנְשַׁאֲכָטּ לְעַנְגָּלְעָן סִיבּוֹתּ.
יִדְיֹוּשׁ אַין דִּי בְּשִׁוְתְּקַהְדִּיקְעָן שְׁפָרָאָר קְוּן יִדְיֹוּשׁ-קְעַבְעָר אַין יִדְיֹוּשׁ-פֿאָרְשַׁעַר
אַיְבָּעָר דָּעַר גַּאֲרָעָר וּוּלְטָן, דָּאָס בְּאֶמְעָרְקָט זִיךְ מַעַר אוּף דִּי יְעַרְלַעְנָע
וַיְוַיְנְשַׁאֲכָטּ-סִימְפָאָדוּס אַיְבָּעָר יִדְיֹוּשׁ שְׁפָרָאָר אַין לְיַעַרְעָטָר אַין אַקְסְּפָאָרָדָר, וּוּ
אוּרָא אוּף דָּעַר יְעַרְלַעְנָע אַקְסְּפָאָרָדָר זּוּמָרָפְרָאַגְּרָאַטּ.
צְוּ דָעַס אַלְעַמְּנָעָן טְרָאָגָט אַיטּ דָעַר שְׁלַל הַיְשָׁר אַץ יְעַד שְׁפָרָאָר אַין
לְיַעַרְעָטָר אַין קוּלְטוֹר זְמָרָעָטָר אַין אַמְבָעָטָסָן אַין אַמְטִיכְסָטָן קְעַבְעָנָע אַין פֿאָרְשַׁעַר נִאָר
אַץ מַעַן קְעָנָן גַּות דִּי שִׁוְתְּקַהְדִּיקְעָן שְׁפָרָאָר, אַץ מַעַן אַיךְ בְּכָה חַדְוָהְצָהָרִין דִּי
פֿאָרְשַׁוְגּ אַין דָעַר שְׁפָרָאָר גַּוְאָה, דָעַמְחָלָט אַיךְ מַעַן אַרְיַטְיָקָנָר קְעַבְעָר. די
סְאַצְּצַיְלָאָגָעַן קְוּן דָעַר וַיְוַיְנְשַׁאֲכָטּ וְעַטְדָּאַטְזָט זִיךְ בָּאַשְׁטָעַטִּיקָן אַץ שְׁשָׁטָט אִיךְ נִיטּ
לְבָבּ צְוּ הַאֲבָנָן דִי שְׁפָרָאָר מִיטּ וּוּלְעַלְעָר מִגְּזִיטְ זִיךְ אַפּ.
יִדְיֹוּשׁ אַין דִּי גַּאֲטִירְלַעְנָע שְׁפָרָאָר פֿאָרְשַׁעַר יִדְיֹוּשׁ קְלִילָלָאָגָעַן אַוּן
לְיַעַרְעָטָר-פֿאָרְשָׁוְגּ. אַקְסְּפָאָרָדָעָר יִדְיֹוּשׁ אַיךְ אַוְיָסּ אַומְצָקָעָר דִי יִדְיֹוּשׁ-
וַיְוַיְנְשַׁאֲכָטּ צְוּ יִדְיֹוּשׁ, צְוּ אַיְנְפְּרִירְיָהָן סְצִי יוֹגָנָן גַּעַלְגַּטְבָּטָן סְצִי דָעַס עַלְטָעָר דָוּ
פֿאָרְשַׁעַר - אַין דָעַר תְּלִמְדִים אַין תְּלִמְדִי תְּלִמְדִים - צְוּ בְּגִיעָר שְׁאַפְּגָנָג.
אַטְ דָאָס אַיךְ דָעַר צְלִיל, סְצִי אוּף דִי בְּנִינְצִיקָעָר יְאָרָן סְצִי אוּוֹקָן אַיְין-אַוּן-
כוֹוְאַגְּנְצִיקְסָטָן יְאַרְחָוְנְדָעָרְטָן.

OKSFORDER YIDISH
A YEARBOOK OF YIDDISH STUDIES

I

Edited by
Dovid Katz

harwood academic publishers
in cooperation with the
Oxford Centre for Postgraduate Hebrew Studies

ISBN 3-7186-4979-9
ISSN 1044-3614

OKSFORDER YIDISH
A YEARBOOK OF YIDDISH STUDIES

**I
1990**

Edited by
Dovid Katz

Oxford Centre for Postgraduate Hebrew Studies

and the
St Antony's College, Oxford

harwood academic publishers
chur london paris new york melbourne
in cooperation with the
Oxford Centre for Postgraduate Hebrew Studies

OKSFORDER YIDISH
A YEARBOOK OF YIDDISH STUDIES

This series aims to inspire and publish scholarly work on Yiddish language, literature, folklore and cultural history.

Edited by **Dovid Katz**

Editorial staff: **Marion Aptroot, Johannes Brosi, Troim Handler, Devra Kay, Dov-Ber Kerler**

Acknowledgements: The launch of *Oksfoder yidish* was made possible through the generosity of Sidney and Elizabeth Corob (London) and Professor Robert D. King (Austin, Texas). Additional support was received from Ms Miriam Devries (San Francisco), Dr Ralph Kohn (London), the Jewish Folk Centre (Sydney, Australia) and the World Council for Yiddish and Jewish Culture (Tel Aviv).

© 1990 by Harwood Academic Publishers GmbH, Poststrasse 22, 7000 Chur, Switzerland. All rights reserved.

ISBN 3-7186-4979-9

ISSN 1044-3614

Harwood Academic Publishers
Post Office Box 197
London WC2E 9PX
England

58, rue Lhomond
75005 Paris
France

Post Office Box 786
Cooper Station
New York, New York 10276
United States of America

Private Bag 8
Camberwell, Victoria 3124
Australia

This book is part of a series. The publisher will accept continuation orders which may be cancelled at any time and which provide for automatic billing and shipping of each title in the series upon publication. Please write for details.

No part of this book may be reproduced or utilized in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying or recording, or by any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.

Printed in Great Britain by Bell and Bain Ltd., Glasgow

CONTENTS

Dovid Katz (Oxford) Yiddish in Yiddish	1
Marion Apter (Oxford & London) Blitz and Witzenhausen: New Aspects of an Old Conflict	3
Majer Bogdanski (London) Yiddish Culture in Prewar Piotrków (Pyeterkov)	39
Wladyslaw T. Bartoszewski (Oxford) Jews in Polish Folklore	53
Joseph Bar-El (Ramat Gan) Halachic Sources of Old Yiddish Words	65
Lewis Glinert (London) On Mendele's Syntax in <i>Fishke der krumer</i>	77
Jeffrey Grossman (Austin) Why do Literary Historians Ignore A. N. Stenl?	91
Shmuel Hiley (London) On the Origins of Ashkenaz and Yiddish	107
Heather Valencia (Stirling) Abraham Sutzkever's "Ode tsu der toyb"	115
Rakhmiel Peltz (New York & Boston) The Politics of Researching Spoken Yiddish in the USA and the USSR	141
S.S. Prawer (Oxford) In Honour of Professor Chone Shmeruk	159
Dovid Katz (Oxford) Older Yiddish Lexicography: Sources and Methods	161
Menke Katz (New York) Watchmaking in Mikhalishek	233
Robert D. King (Austin) A Conspiracy and a Question Mark	247
Dafna Clifford (Oxford) Irony in Arthur Schnitzler and Lamed Shapiro	253
Dov-Ber Kerler (Oxford) Beginnings of Modern Literary Yiddish (1771–1798)	271
Joseph Kerler (Jerusalem) My Teacher Elye Falkovitsh	317
Hadassah Shy (Beer Sheva) Remnants of Yiddish in the German of Schopfloch	333
Chone Shmeruk (Jerusalem) Yiddish Literature and Collective Memory: The Khmelnitski Pogroms	357
In memoriam: Hartog Beem	383
In memoriam: Florence Guggenheim-Grünberg	387
Seven Letters from Sholem Ash to Moyshe Sanders	391
Announcements	400
Acknowledgements	401